

родиною та закладами вищої освіти. Відповідно: необхідний інструментарій та навички його використання повинні бути покладені у зміст методичного посібника для вчителів.

Загальновідомо, що потрібно піклуватись про всебічний розвиток учнів. Для цього необхідно враховувати інтереси учнів та їх вікові особливості, враховувати їхню ініціативу, створювати умови для їх гармонійного розвитку, та використовувати ефективні виховні технології. Школа має виховати почуття любові до своєї Батьківщини, до родини, повагу до старших, відповідальність у вчинках, бажання бути корисним, бажання допомагати іншим. Надійним засобом у процесі формування моральних якостей учня може стати вивчення змістовних літературних творів, історії та культури як рідної так і світової, ознайомлення з мистецтвом та класичною музикою, філософією та театром.

Логічно, що в процесі формування свідомості учня та формування його естетичних смаків теж необхідні рекомендації вчених, які є важливим складником науково-методичного забезпечення вчителів.

Висновок: Для забезпечення компетентісно орієнтованого навчання педагогі потребують наукового базового забезпечення, яке розробляє відділ профільного навчання.

Ключові слова: компетентність, стратегія, всебічний розвиток, реалізація, становлення особистості.

Список літератури

1. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека. М., 1996. 320 с.
2. Равен Джон Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация..М., 2002. 396 с.
3. Сковорода Г. С. Твори у двох томах. К., 2005. 528 с.

Доротюк О. Г.,

*науковий співробітник відділу профільного навчання,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКІВ

Обов'язковою умовою реалізації компетентісно орієнтованого навчання є наявність такого інформаційного ресурсу, як підручник. Він розробляється кращими науковцями відповідно до стандартів, однак існують важливі психологічні рекомендації, які не завжди враховуються, незважаючи на їх обґрунтованість та актуальність. В. С. Цетлін визначає підручник як навчальну книгу, як засіб навчання, призначений для викладання та навчання в середній школі, що має слугувати для розвитку духовних здібностей учнів та прищеплення вміння навчатися за книжками, є джерелом для самоосвіти як на уроці, так і вдома [1]. Підручник створюють для навчання учнів. Це аксіома, природно те, що він повинен містити цікаву і доступну інформацію, підтверджену науковими фактами та закономірностями. Виклад матеріалу має бути логічним, зрозумілим, таким, що забезпечую зв'язок. У компетентісно орієнтованому навчанні велику роль відіграє мотивація учнів як психологічна функція. Для її формування бажано викладати матеріал у такому порядку: на початку нової теми треба подавати загальну інформацію про те, складником якої науки є тема, як вона пов'язана з іншими темами, яке практичне значення має, яке виробництво, які професії пов'язані з нею, яке значення має галузь у народному господарстві та міжнародній спеціалізації, яка історія та перспектива розвитку конкретного напрямку науки, чи виробництва. Учень має свідомо ознайомлюватися з навчальним матеріалом та пов'язувати

його із суспільним продуктом, свідомо його засвоювати нерозривно з практикою, невід'ємно від реального життя, що і сформує у нього мотивацію до пізнання.

Підручник повинен забезпечувати зворотній зв'язок, тобто, матеріал наступного параграфу має бути викладеним з урахуванням раніше здобутих учнем або ж тих відомостей, які учень опанував практично. Це означає, що завдання не повинні повторюватись за формою, а мають змінюватись та ускладнюватись за змістом, відповідно до рівня знань учня, що зростає. Підручник стане ефективним навчальним інструментом для вчителя, якщо його зміст і завдання допоможуть динамічному процесу набуття компетентностей учнем.

Важливим фактором у розробленні підручника є його відповідність віковим і навчальним можливостям учнів. Усе тече, усе змінюється. Змінюються і школярі, їхнє сприйняття, пам'ять, увага, мислення, тобто базові психічні функції [2]. Вікові психофізіологічні особливості теж мають іншу градацію, порівняно з недалеким минулим [3].

Автор підручника повинен досконало ознайомитися з новітніми дослідженнями означеної проблеми й добирати матеріал відповідно до вікових можливостей сучасних дітей. Автор має науково обґрунтувати добірку певного матеріалу і його складність, диференціювати його, у зв'язку з тим, що психологічні особливості учня на початку навчального року, посеред року та наприкінці відрізняються, адже впродовж року діти дорослішають. Урахування актуальних і потенційних вікових можливостей учнів до навчання дозволить автору адекватно підійти до створення структури і змісту підручника та визначення кількості і якості завдань.

Одноманітність у структурі та змісті підручника провокує емоційне вигорання, викликає загальмованість пізнавальних процесів і падіння продуктивності засвоєння предмета. Насиченість кольорами або ілюстраціями розсіює увагу та швидко втомлює.

Напруження та тривожність учнів викликається в тому разі, якщо відсутня послідовність у викладенні та доступність у сприйнятті навчального матеріалу в підручнику.

У цьому контексті логічними вбачаємо такі рекомендації для авторів підручників:

1. Підручник має пройти процедуру психологічного оцінювання.
2. Автори підручників повинні мати, крім предметних, знання з педагогіки та психології для створення такого підручника, що допоможе зробити процес навчання ефективним.

Ключові слова: підручник, мотивація, здібності, психологічні засади, компетентність.

Список літератури

1. Цетлин В.С. Проблема учебника в зарубежной дидактике // Справочные материалы для создателей учебных книг / Сост. В.Г.Бейлинсон. М.: Просвещение., 1991. 304 с.
2. Барабанщиков В. А. Психология восприятия. М., 2006-240 с.
3. Шадриков. В. Д. Психология деятельности и способности человека М., 1996-320 с.

Засєкін Д. О.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник

відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

ВІДПОВІДНІСТЬ ПІДРУЧНИКА ФІЗИКИ ВИМОГАМ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Видання підручників регулюється законодавчими актами України про видавничу діяльність, нормативно-правовими документами Міністерства освіти і науки України, державними стандартами України. Згідно ДСТУ 3017:2015 «Видання. Основні види. Терміни